

УДК 821.161.2-2
DOI <https://doi.org/10.32838/2710-4656/2021.4-2/36>

Веселовська Н. В.

Інститут гуманітарної підготовки і державного управління
Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу

Литвин Н. Б.

Інститут гуманітарної підготовки і державного управління
Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу

**ЖІНОЧА ПОВЕДІНКА В КОНТЕКСТІ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ТРАВМИ
І ПОСТТРАВМАТИЧНОГО СТРЕСОВОГО РОЗЛАДУ
(НА МАТЕРІАЛІ ТВОРІВ Є. КОНОНЕНКО)**

У статті йдеться про різножанрові твори Є. Кононенко – драму «Мужчина за викликом» і новелу «Повії теж виходять заміж», об'єднані тематикою, періодом створення і соціальними обставинами, заручниками яких стали героїні. Автори розвідки, розглядаючи особливості жіночого світосприймання, аналізують психологічні стани жінок, які зазнали травматичного досвіду. Зазначено, що Є. Кононенко у своїх творах вдається до різноманітних форм психологічного зображення героя, простежено, що залежно від жанру авторка надає перевагу тій чи іншій формі психологізації. Психологи визначають травму як шкodu, завдану душевному здоров'ю людини, що проявляється неадекватною поведінкою, але водночас психіка залишається неушкодженою. Ознаками травми вважають наявність події, яку можна оцінити як сильний удар, нав'язливість спогадів, до яких людина повертається знову і знову. Після травматичної події може розвинути посттравматичний стресовий розлад. У драмі Є. Кононенко «Мужчина за викликом» психологічна травма породжена сексуальним насильством і ускладнена тривалим посттравматичним періодом, а в новелі «Повії теж виходять заміж» травма має не лише сексуальне підґрунтя, проте її перебіг проходить легше. Симптоматика травми героїнь драми і новели проявляється негативним сприйняттям реальності, втратою радості буття, агресією, ускладненою комунікацією, розладами сну і нічними жахіттями. Автори зазначають, що комунікація героїнь із чоловіками, які вселяють довіру, розпочинає етап виходу з кризи. З погляду психології одужання після внутрішньої травми можливе за умови проходження всіх стадій відновлення: безпеки, коли людина переконана, що їй більше нічого не загрожує; пам'яті й оплакування, коли травмована особистість озвучує історію з минулого і прощає кривднику; примирення із собою і відновлення зв'язків з іншими.

Ключові слова: драма, новела, художній психологізм, нетипова жіноча поведінка, психологічна травма, посттравматичний стресовий розлад.

Постановка проблеми. Ім'я Є. Кононенко, сучасної відомої письменниці, перекладачки, публіцистки відоме не лише в Україні, а й за кордоном. Її твори активно перекладають, також перекладає вона і має успіх у цій справі, про що свідчать чисельні відзнаки і нагороди. Творчий доробок письменниці цілком справедливо можна зарахувати до дискурсу так званого «жіночого письма». Зазначимо, що основну увагу акцентуємо не на статевій приналежності авторки, а на своєрідності художньо-образної площини тексту чи творчості загалом. Специфіка жіночого сприйняття свідчить про те, що жінки-письменниці можуть більше сказати про приховані, несвідомі жіночі бажання чи потреби, аніж чоловіки. Т. Тебешевська-Качак слушно зауважує, що між

жіночим і чоловічим світом нема зовнішньої різниці, але перцептивно жінка «висловлює те, що домінує в її сприйнятті дійсності» [8, с. 32].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Прозова спадщина Є. Кононенко активно досліджується, зокрема у працях Н. Зборовської, О. Роман, Л. Таран, Г. Тарасюк, Т. Тебешевської-Качак, С. Філоненко, Р. Харчук, В. Христо та ін. Варто виокремити найновіші розвідки, зокрема І. С. Накашидзе, яка досліджує збірку новел «Повії теж виходять заміж» у контексті різних літературознавчих проблем: «Простір як засіб творення жіночого характеру у збірці новел Є. Кононенко «Повії теж виходять заміж», «Сімейні орієнтири жінки кінця ХХ – початку ХХІ ст. (на матеріалі новел збірки Є. Кононенко «Повії теж виходять заміж»)»,

однак однойменна з назвою збірки новела не потрапляє в поле зацікавлення науковиці. Загалом новелістика Є. Кононенко часто стає матеріалом наукових досліджень, проте ґрунтовної психологічної інтерпретації творчого доробку письменниці поки що нема. Поза увагою науковців і надалі залишається драма Є. Кононенко «Мужчина за викликом» – єдиний у цьому жанрі твір письменниці. П'єси не є характерними для творчості Є. Кононенко, оскільки, за словами авторки, дуже складно пробитись на сцену. Письменниця добре усвідомлює, що «драматичний твір – передусім літературна основа театральної вистави» [6, с. 233].

Постановка завдання. Творчість Є. Кононенко періоду порубіжжя ХХ–ХХІ ст. репрезентована «авторською свідомістю, сформованною під впливом катаклізмів посттоталітарної доби» [8, с. 37]. Жіночі образи авторка моделює крізь призму зображення психологічних станів, спричинених травматичним досвідом, витоки якого криються в соціальній площині. Матеріалом нашої розвідки є твори зазначеного періоду, зокрема п'єса «Мужчина за викликом» і новела «Повії теж виходять заміж», які вийшли з-під творчого пера на початку 2000-х рр. Поєднання цих різножанрових творів зумовлено передусім спільною тематикою, періодом створення та є цікавим матеріалом для дослідження психологічної травми.

У сучасному літературознавстві явище художнього психологізму часто стає предметом наукових розвідок. Незважаючи на це, твори Є. Кононенко, які яскраво висвітлюють так звану жіночу тему, не були предметом детального розгляду в ракурсі дослідження психологічної травми та посттравматичного стресового розладу.

Постановка завдання. Мета статті – окреслити художні особливості зображення нетипової поведінки героїнь, породженої травматичним досвідом минулого, спираючись на дослідження фахівців у галузі психологічної травми. Реалізація мети полягає у виконанні таких завдань: проаналізувати жіночу поведінку, спричинену психологічною травмою; з'ясувати жанрові особливості психологізації драми і новели.

Виклад основного матеріалу. Як відомо, форма психологічного зображення героя є «прямою», «непрямою» і «сумарною» (за Єсінім). Авторка у своїх творах вдається до усіх перелічених форм зображення, однак можна простежити, що залежно від жанру письменниця надає перевагу тій чи іншій формі психологізації. Так, у драматургії психологізм може бути «виражений за допомогою монологів, аналогічних ліричним

висловленням, у сценічному мистецтві ХХ ст. більше значення має жестово-мімічна, пластична гра актора, психологічний клімат, відтворюються декораціями, звуковим оформленням. У прозових творах психіку людини осмислюють і зсередини, і ззовні, часто використовують внутрішній монолог, здійснюють психологічний аналіз при нарації від третьої особи, самоаналіз при оповіді від першої особи, застосовують невластне пряму внутрішню мову» [5, с. 293].

Назва аналізованої п'єси має цікаву історію. За словами авторки, в редакції журналу запропонували змінити назву твору «Зимові ночі» на «Мужчина за викликом». В етимології такої назви уже заявлена психологічна проблема і, відповідно, створена інтрига для читача. На відміну від драматичного твору, збірка новел має промовисту назву, проте, як висловила сама авторка, назва не менш оманлива, аніж варіанти долі багатьох її героїнь. Попри жанрову відмінність, ці твори Є. Кононенко, як ми уже зазначали, єднає період створення – початок 2000-их років – і відповідно соціально-історичні обставини, заручниками яких стали жінки.

Як висловила Є. Кононенко, у збірці новел йдеться про «виживання в «новій» столиці незалежної України в умовах «дикого ринку», спорадичні вояжі на Захід іноді під приводом службовим, іноді – інтимним, а часто під обома...» [4]. Для героїні драматичного твору такі вояжі вже в минулому, а сучасне мало би бути перспективним і щасливим, однак наслідки травми не дають їй зреалізуватись як жінці. Для драми як жанру характерним є гострий конфлікт, яскраво виражений в аналізованому творі, який можна назвати психодрамою. За визначенням Ю. Коваліва, психодрама – це «метод психологічного й аналітичного дослідження, на підставі якого внутрішні конфлікти літературних героїв висвітлюють з урахуванням їхньої ситуативної поведінки» [5, с. 292].

На перший погляд, центральне місце в п'єсі «Мужчина за викликом» займає «жіноча тема» гендерної інтерпретації стосунків між чоловіком і жінкою: «*Все в цьому світі тільки для чоловіків! Для жінок нема нічого! Навіть за гроші нема! Для чоловіків все що завгодно! А для жінок нічого! Ніби жінки – не люди!*» [3, с. 129]. Однак у процесі п'єси поодинокі моменти одкровення, репрезентовані в діалогах Марії, відхиляють завісу минулого, і ми дізнаємось, що воно сповнене болю і страждань. «*Все моє дитинство моя мати перешивала і переварювала. «...» А батько завжди щось лагодив, щось наново збирав*

зі старих деталей. Як я все це ненавиділа! Була готова втрапити до будь-якої халепи, аби вирватися від них» [3, с. 135–136], – згадує Марія. І як з'ясуємо далі – втрапила: «Коли почались усі ці зміни й стало можливим робити гроші, я серед перших опинилась у Туреччині. Втрапила в халепу, втратила усі гроші й опинилась на панелі» [3, с. 147].

Натомість Олена, героїня новели «Повії теж виходять заміж», як здається спочатку, свідомо вибирає одну з найдавніших професій. Мотиватором такого вибору став Юрко Чобіток, який розбудив у дівчини «такі вулкани пристрасті, з якими він не міг упоратись» [4] Олена була закохана у хлопця ще з дванадцяти років і повнолітньою в його ліжку почула: «Ну ти й унікум! Ти могла б добре заробляти цим! Аби тебе хтось зумів добре розкрутити» [4]. Авторитетність Юрка для Олени була беззаперечною, і дівчина навіть не задумувалась над тим, що радить їй коханий. «І відтоді їй ввижались чоловічі руки і губи не тільки його, Юрка Чобітка, а вабили інші обрії. Вона, на відміну від багатьох, знала, як саме працюватиме в Німеччині, і не боялась тої роботи» [4].

Теперішнє своїх героїнь Є. Кононенко змальовує по-різному. Марія – успішна ділова жінка, однак поведінка її має яскраво виражені ознаки посттравматичного стресового розладу. Вона намагається віднайти емоційну рівновагу в товаристві чоловіка за викликом, але не кожен витримує робити те, чого не зазначено в переліку надання послуг. І тоді вона опиняється «на порозі самогубства» [3, с. 131]. Олена зустріла Ремка. Чоловік-іноземець, з яким вона заледве могла порозумітись, замовляв її, платив гроші, але нічого не вимагав у відповідь. Жінка не упустила шансу покинути роботу, а опинившись у домі Ремка, збагнула усю безвихідь ситуації: в чужій країні без документів і знання мови, без грошей (навіть потом і кров'ю зароблених!), але найгірше – з усвідомленням того, яку послугу зробив їй колись коханий. Згодом вона міркуватиме: «... дасть Бог, Ремко не добереться до найстрашнішої таємниці на дні її ества» [4].

Як бачимо, обидві жінки зазнали душевного болю. Кризовий емоційний стан Марії передано вже на початку п'єси в ремарках: «Вбігає жінка, кидає сумочку... хапає телефон», «Люто кидає трубку на підлогу...» [3, с. 128], «Кидає слухавку... Знову нервово набирає номер», «Починає судомно гортати газети» [3, с. 129]. Душевна тривога і внутрішня напруга дещо спадає, коли на порозі з'являється новий «антидепресант». Психологічна

криза Олени набирає обертів у домі Ремка, де вона, як видається спочатку, мала би почуватись у безпеці. Однак тут якраз відбувається усвідомлення усього того, що з нею відбулося. Поведінка жінок спричинена пережитим негативним досвідом, для Марії – давнім, хронічним, а для Олени – недавнім і ще не до кінця усвідомленим.

Фахівці визначають психологічну травму як шкоду, завдану душевному здоров'ю людини, що проявляється неадекватністю поведінки, але водночас психіка залишається неушкодженою. Основними ознаками травми вважають наявність події, яку можна оцінити як сильний удар, і нав'язливість спогадів, до яких людина повертається знову і знову. Нерідко після травматичної події розвивається посттравматичний стресовий розлад (ПТСР) – хронічне порушення психічного стану. Ситуація, в якій опинились героїні аналізованих творів, була загрозливою для життя і гідності. Обидві жінки стали жертвами сексуального рабства, але якщо для Олени – героїні новели – травма є щойно пережитою, то Марія відчуває її відгомін через роки, що є ознакою ПТСР.

Американська дослідниця-психолог Дж. Герман, яка впродовж багатьох років працювала з жертвами сексуального насильства, зауважує, що здатність травмованих людей «до близьких стосунків уражується інтенсивними протилежними відчуттями потреби близькості й страху перед нею» [2, с. 101]. Аналогічну ситуацію моделює Є. Кононенко, психологізуючи таким чином сюжет драми. Сеанси зустрічей Марії з чоловіком, що найкраще відпрацьовує складні випадки, стали систематичними і набули характеру «лікуванням розмовою», хоча таке лікування давалося нелегко: «Тільки-но я виводжу тебе з бруду життя, ти лізеш у нього з головою» [3, с. 141]. Цілком очевидно, що про історію, яка трапилась у Туреччині, жінка розповіла вперше. Бажання озвучити в розповіді історію травматичної події розпочинає процес змін, а замовчування проявляється в симптомах [2, с. 9]. Таке озвучування є актом свідчення, готовністю до одужання. І ключовими у ситуації з Марією є інтуїтивно створені умови, за яких виникло бажання відкритись, а отже, відреагувати на травму, що є значно більшим, ніж просто розповіддю.

У розмові з Кеті Карут уже згадувана Дж. Герман зазначає, що ефективність терапії ґрунтується на спроможності сказати правду [7, с. 208], тоді як неготовність свідчення, тобто період загострення, можна передати фразою травмованої пацієнтки – «не бачу лиха, не чую лиха, не кажу лиха» [7, с. 219]. Ґрунтовне дослідження

під заголовком «Почути травму», побудоване у формі інтерв'ю з провідними спеціалістами з теорії та лікування катастрофічних досвідів, допомагає збагнути теоретичний аспект травми і ПТСР задля аналізування поведінки героїнь Є. Кононенко. Зокрема, паралелі між інтерв'ю з Бесселем ван дер Кольком, видатним Бостонським психіатром, який показує на реальних прикладах із власного досвіду роботи з хворими, як «тіло веде рахунок», оскільки травма відбувається не лише на рівні мозку [7, с. 220].

Присутність чоловіка і відчуття здорових стосунків для травмованих Марії та Олени є викликом, оскільки важко вийти за межі свого застиглого «я». Поява Ремка викликає страх в Олени: «Вона спала, а точніше не спала в кімнаті поверхом нижче, і коли він не витримував і йшов до неї, щоб заспокоїти її, вона, думаючи, що він прийшов за тим самим, починала безпорадно натягати ковдру на голову...» [4]. Нещодавнє минуле – болісний, травматичний досвід – жінка намагається стерти із пам'яті. Довге пряме волосся – предмет зваблення чоловіків – Олена відтяла кухонним ножом у перший же день перебування у домі Ремка.

Травматичні спогади глибоко закарбовуються в пам'яті через підвищений рівень адреналіну та інших гормонів стресу, і саме тому, на думку фахівців, травмована людина може бачити один і той самий сон. «Я боюся засинати. Боюся, знов наснитися той паскудний турок, якого я вбила тільки уві сні!» [3, с. 148], – каже Мрія. Вона неодноразово шкодує, що кривдник залишився живим, прагнучи таким чином розплати.

Що стосується кризової ситуації Олени, то, потрапивши в дім Ремка, вона боялася вийти з нього, «подовгу милася в душі» [4], а також багато плакала: «Він намагався пояснити, що з ним їй нема чого боятися, але вона плакала і не йшла. А ще вона плакала вночі і старий напівпорожній дім розносив відлуння її ридань» [4]. Цікаво, що «сон має дивовижну здатність збирати все до купи» та «інтегрувати неприємні речі, які з нами відбуваються» [7, с. 227]. За дослідженням Бесселя ван дер Колька, під час травми такий процес порушується. Люди із ПТСР страждають від переривання фази швидкого сну, що заважає процесу видужання.

Песимістичні настрої, відсутність радості, агресивна поведінка – усе це є симптоматикою посттравматичного стресового розладу. Маючи надію, людина здатна повернути собі контроль над обставинами життя, бачити зовсім іншу перспективу [1, с. 168–169]. Натомість героїня

п'єси Є. Кононенко налаштована песимістично: «навкруги або продажні альфонси, або покупці повій» [3, с. 148], а переконання, що «натуральне завжди може бути підробним. А штучне – то воно і є штучне» [3, с. 143] насправді висловлене не лише щодо пластикового посуду.

Поведінка Олени також вказує на песимістичну налаштованість щодо реального світу і стосунків між людьми. Жінка згадує не лише Юрка Чобітка, який розкрив у ній «талант», а й Емму Карлівну, що змалювала в уяві Олени Німеччину як цивілізовану країну. «Олена згадувала Емму Карлівну мало не щодня. Вона кусала кулаки і подумки кричала до комірниці: ось вони, ваші цивілізовані німці, чому вони не сплять зі своїми фрау, чому ходять сюди, до російських путан, чому намагаються пити, не заплативши?! Вас би так в усі місця, лицем в руде волосся, ще раз, ще раз, насолоджуйтесь, відчувайте себе людиною...» [4].

Героїня твору «Мужчина за викликом» потребує сеансів комунікації, починає відчувати ледь вловимі зміни в собі, але вони мають короткотерміновий ефект: «Мене, буває, мимоволі зворушує, як ти ставишся до мене! Та тільки-но я зафіксує в глибині своєї душі якісь добрі почуття, то відразу здригаюсь: воно так, тому що я плачу! І мені вмиг хочеться знищити тебе. І себе також» [3, с. 144]. Натомість Олена комунікувати ані не може, не знаючи мови, ані не хоче. Жестами жінка дає збагнути Ремкові, що його присутність небажана. А робота з психологом триває недовго: Олена просила «більше не возити її до меврау Хетцель. Ця пані залазить в неї так глибоко, як і ВОНИ, тільки не туди, – вона показала, – а сюди, – вона вказала на серце» [4]. Однак після цих сеансів психотерапії та розмов із Ремком задля вивчення мови жінка почитає потроху заспокоюватись і частіше усміхатись.

Значно складнішим є процес спілкування для Марії. Негативне сприйняття реальності, вселяючи безнадію і відчай, впливає на здатність налагоджувати міжособистісні стосунки. Агресія, що проявляється й у ставленні до чоловіка як працівника агенції – «якщо ти на цій праці, ти принижений нижче плінтуса за визначенням» [3, с. 143], манері спілкування з ним – «ти розмовляєш зі мною тоном, яким жона пиляє мужа» [3, с. 143], а також у позах, жестах, що «демонструють глибоку життєву кризу» [3, с. 129], як зазначено в ремарках п'єси.

Приховування свого справжнього імені, нерозбірливі підписи на платіжках, самодокори – усе викликає почуття сорому, адже ганебно

поведінка – це, як правило, таємниця. Водночас Марія, намагаючись повсякчас присоромити чоловіка, називаючи його «нікчемним проституттом», «паскудним жиголо», переживає таким чином власну сутність, адже «людина, яка соромить, і людина, яка соромиться, є одна для одної своїм іншобуттям» [1, с. 202]. Згодом їхнє спілкування набуває катарсисного ефекту, коли обоє зізнаються в тамницях минулого, однак це не сприяє взаєморозумінню чи покращенню психологічного стану жінки. На противагу Марії, Олена – жінка значно молодша за віком, легше долає перебіг травми. Вона не докоряє чоловікові, якому, можливо, і не довіряє, проте вони змогли дійти порозуміння, як герої казки «Дикі лебеді», яку обидва любили в дитинстві.

Оскільки Марія страждає на ПТСР, для неї травматичними є наслідки актуалізації флешбеків (рецидивних спогадів) і тригерів (повторних переживань психологічної через певні предмети чи події): спогади про турка, нічні кошмари, речі побуту та ін. Травмивний досвід, як зауважують фахівці, має здатність нагромаджуватись, і кожна наступна життєва ситуація, що завдала болю, викривлює реальність. Саме тому нелюбов до штучних квітів через невдалий бізнес, пов'язаний із ними, викликає негативні емоції, неначе цю невдачу вона пережила вчора. Як бачимо, для Марії шлях до одужання складний і болісний. Олена цей шлях долає легше. У фіналі новели Є. Кононенко змальовує сцену, яка могла б спровокувати в Олені появу больових відчуттів через асоціації з Німеччиною, однак цього не відбувається. Письменниця майстерно вибудовує шлях одужання Олени, упевнивши читача в тому, що повії таки виходять заміж: «іде дощ ... а червоне вино такого букету, і дощ змиває усе, і чоловік і жінка в старому будинку піднімають і зближують свої келихи і п'ють за майбутнє» [4].

Хронічно травмовані пацієнти, як зазначають психологи, тонко налаштовані на невербальну комунікацію. Марія агресивно реагує практично на кожен обережний дотик чоловіка, прочитуючи у ньому лише бажання близькості, а відмову обґрунтовує чи то тим, що він одружений, чи що для неї занизько мати стосунки із чоловіком за

викликом, чи що це особливий випадок і вона має на нього право, бо платить за це.

Як зауважує Дж. Герман, щоб повернути власну сексуальність, жінки, що пережили звалтування, потребують відновити відчуття автономії та контролю, а щоб зможти знову довіряти, потрібен чутливий партнер, який допомагатиме і не очікуватиме сексу на вимогу [2, с. 116]. Маючи потребу в таких комунікативних сеансах, Марія інтуїтивно наближається до одужання, і лише повернені за послуги гроші вселяють надію на відновлення почуття довіри та прийняття стосунків, що зароджуються між нею і чоловіком з агенції. Незважаючи на трагізм ситуації, Олені вдається налагодити стосунки з Ремком, а відтак і уникнути, на відміну від Марії, тривалих наслідків пережитої травми.

Висновки і пропозиції. Підсумовуючи, зазначимо, що атипова поведінка героїнь драми і новели Є. Кононенко спричинена травматичним і посттравматичним стресовим розладом, витоки якого криються в соціальній площині. Авторка майстерно зображує психологічний стан травмованих жінок за допомогою художніх засобів, характерних саме для драматичного твору (ремарок, діалогів, художніх деталей та ін.) і новели (розповідь від третьої особи, напружена дія, неочікувана розв'язка). З погляду психології, шлях виходу із травми відбувається поетапно: від відновлення безпеки й озвучення історії до примирення із собою і здатності довіряти іншим. З'ясовано, що природа травми є однаковою в обох творах, проте у драмі вона породжена сексуальним насильством і має тривалий посттравматичний період, а в новелі травма хоча і має сексуальне підґрунтя, проте травмивні чинники пов'язані не лише з ним, проте перебіг травми є легшим. У драматичному творі наслідки травми відчитуємо в підтексті, тоді як у новелі психологічні проблеми героїні передано у прямій формі. Процес виходу із травми також різниться: в новелі він є коротшим, у п'єсі читач отримує лише натяк на готовність до одужання. Відповідно, драма може слугувати ймовірним продовженням новели у плані можливих ускладнень, викликаних психологічною травмою.

У перспективі дослідження – прозові і драматичні твори інших авторів, які торкаються теми психологічної травми та її наслідків.

Список літератури:

1. Газнюк Л. Філософські етюди екзистенціально-соматичного буття. Монографія. Київ : ПАРАПАН, 2008. 368 с.
2. Герман Дж. Психологічна травма та шлях до видужання : наслідки насильства – від знущань у сім'ї до політичного терору. Львів : Видавництво Старого Лева, 2015. 416 с.
3. Кононенко Є. Мужчина за викликом. *Березіль*. 2007. № 5-6. С. 127–164.

4. Кононенко Є. Повії теж виходять заміж. URL: <http://maxima-library.org/year/b/139195?format=read> (дата звернення: 10.07.2021).
5. Літературознавча енциклопедія: У 2 томах. Том 2 / Авт.-уклад. Ю. І. Ковалів. Київ : ВЦ «Академія», 2007. 624 с.
6. Марко В. Аналіз художнього твору : навч. посіб. Київ : Академвидав, 2013. 280 с.
7. Почути травму. Розмови з провідними спеціалістами з теорії та лікування катастрофічних досвідів. Інтерв'ю провела Кеті Карут. Київ : ДУХ І ЛІТЕРА, 2017. 496 с.
8. Тебешевська-Качак Т. Художні особливості жіночої прози 80-90 років ХХ ст. Монографія. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2009. 192 с.

Veselovska N. V., Lytvyn N. B WOMEN'S BEHAVIOR IN THE PSYCHOLOGICAL TRAUMA AND POSTTRAUMATIC STRESS DISORDER CONTEXT (ON THE MATERIAL OF E. KONONENKO'S WORKS)

The article explores E. Kononenko works of different genres – the drama “Male Gigolo” and the short-story “Prostitutes also get married”, which share common themes, periods of their creation and social circumstances. Considering the peculiarities of women’s worldview, the authors of this research analyze the atypical behavior of a business woman who suffered a traumatic experience in the past. It is noted that E. Kononenko uses various forms of character’s psychological depiction in her works and it is observed that depending on the genre the author gives preference to this or that form of psychologism. The nature of trauma is turned out to be the same. Psychologists determine trauma as damage done to person’s mental health and results in inappropriate behavior but at the same time person’s psychic remains intact. Existence of an event, which can be seen as a heavy shock, haunting memories, which a person keeps on reliving again and again are the signs of trauma. Post-traumatic stress disorder may occur after experiencing a traumatic event. In E. Kononenko drama “Male Gigolo” psychological trauma is caused by sexual assault and deepened by a long post-traumatic period and in the short-story “Prostitutes also get married” trauma has not only sexual connotation but it runs easier. The drama and the short-story heroines’ trauma symptoms are evident in a negative perception of reality, loss of joy in life, aggression, difficulties in communication, sleep disorders and nightmares. The authors note that the heroines’ communication with men, who inspire confidence, mark the beginning of crisis recovery stage. According to psychologists, internal trauma is possible to overcome if all stages of recovery are completed: safety, when a person is convinced that he/she is no longer in danger; memory and mourning, when an traumatized person tells a story from the past and forgives the offender; reconciling with oneself and reconnecting with others.

Key words: *drama, short-story, artistic psychologism, atypical female behavior, psychological trauma, post-traumatic stress disorder.*